

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2015

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfågellarna inventerats under sexton år, 2000–2015. Sammanlagt 57 revir av 12 olika arter har noterats 2015. I Svartsjö dämma som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i elva år, 2005–2015. Resultatet är något bättre än fjolårets, troligen beroende på markbearbetningen hösten 2014 som innebar en utlösning av bunden näring. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2015", sidan 20.

Svartsjöviken

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl.a. innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken, startade fågelinventering av Svartsjöviken år 2000. Här ska inventeringsresultaten för det sextonde året 2015 redovisas.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2015 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttagna bon och ungpullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på *Artportalen*. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Här följer kommentarer per art.

Skäggdoppning Ett par häckade. En unge noterades.

Knölsvan Ett par hävdade revir. Inga ungar sågs.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iakttas i viken. De flyttade sedan till Dämnet.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ± 2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning än under 2014. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ± 3 par. Ungarna har förflyttats till Dämnet.

Snatterand Enstaka fåglar syntes i viken.

Skedand Enstaka fåglar syntes i viken.

Årta Inga fåglar syntes i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antal par (5) har en osäkerhet på ca ± 1 . Ungar sågs i Dämnet.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Tre honor sågs med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmynningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (7) har en osäkerhet på ca ± 2 .

Tofsvipa Uppskattningsvis 9 par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Rödbena Fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området. Ungfåglar sågs.

Gulärta Uppskattningsvis fyra par fanns på sydöstra sidan.

Ängspiålräka Något mindre än i fjol.

Buskskvätta Något mindre än i fjol.

Övriga inte inventerade mindre tättingar Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit, följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skäggmes hördes på hösten.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2008–2015.

Arter	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kommentarer 2015
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	En unge noterades
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar sågs
Grågås	3	4	3	3	3	3	3	3	Tre par med ungar
Kanadagås	6	5	5	4	6	6	5	5	Ungar sågs
Rördrom	0	0	0	0	0	0	1	1	Hördes
Gräsand	9	10	9	10	10	9	9	9	Ungar sågs
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Snatterand	1	0	1	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Skedand	1	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Knipa	3	3	4	4	5	5	5	5	5 par med ungar
Storskrake	2	3	3	4	4	3	3	4	3 par med ungar
Vattenrall	3	3	3	3	3	3	0	2	Inga ungar sågs
Sothöna	13	13	12	11	10	8	8	7	Ungar sågs
Tofsvipa	10	10	10	10	10	9	8	9	Ungar sågs
Rödbena	0	0	1	0	1	0	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	8	8	7	7	6	7	8	10	Svårinventerad
Summa	61	61	60	58	60	55	52	57	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	
Gulärta	7	6	6	6	5	5	5	4	
Ängspiplärka	8	7	7	7	8	8	7	8	
Buskskvätta	6	8	8	8	8	7	6	7	
Gräshoppsång	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sävsångare	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	
Rörsångare	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	
Skäggmes	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	0	0	0	0	
Sävspurv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	

Svårinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats. Svartsjö däme har blivit en

konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåg-larna i området. Många nykläckta ungvullar har vandrat över till Dämnet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Ibland var det trångt i Dämme när grågässen vilade middag.

Svartsjö dämme

Hösten 2014 markbearbetades den del av Dämme som ligger mellan utsiktsplattformen och Svartsjövägen. Vattnet i Mälaren har därefter varit relativt högt under 2015. Bearbetningen som skedde genom kriminalvårdsanstaltens försorg för att förbättra betestrycket, fick därför god effekt i den djupaste delen närmast vägen. Traktorkörningen innebar en utlösning av näring bunden i främst vegetation till vattnet och det stimulerade produktion av olika smådjur lämpliga som fågel-föda. Skrattmåshäckningen och häckningen av årta (se nedan) var troligen ett resultat av bättre näringsförhållanden i Dämme 2015.

Fortfarande gäller annars att till Dämme söker sig många ungpullar av kanadagås, knipa, sothöna och gräsand från den närliggande fiskrika Svartsjövikens. Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämme. Det fanns fortfarande gott om fåglar, vilka dock var svårsedda utom närmast vägen (se artikeln om vadare på sidan 11). Betestrycket på fastare mark har varit bra. Betesdjuren har släppts ut tidigare på försommaren och fått beta så sent som möjligt på hösten. Även om bete har etablerats kommer

en viss vinterslätter att behöva utföras. Det skedde senast 2013.

Vid häckfågelinventeringen 2015 av Svartsjö Dämme har använts samma metodik som i Svartsjövikens. I tabell 2 redovisas resultatet.

Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Ett par med 7 ungar.

Grågås Åtta par fick ungar, ca 110 ungar kunde konstateras. Ca 70 individer som översomrade.

Kanadagås Som mest tre par med ungar sågs. De stannade relativt kort tid i Dämme. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälaren.

Gräsand Som mest räknades fyra kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjövikens.

Snatterand Tre kullar 20 ungar konstaterades.

Skedand Enstaka fåglar uppehöll sig i Dämme. Ingen häckning kunde konstateras.

Bläsand Några par har uppehållit sig i området på våren – sommaren men det är troligen yngre, inte häckande par.

Kricka Som mest höll ca 200 till på det ny restaurerade området. Svårt att skilja revirhävande från

yngre inte häckande men översomrande fåglar.
Årta Ett par häckade första gången i dämmet. 8 ungar sågs.
Knipa Fem kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.
Brunand Häckade med säkert för andra gången. En unge sågs.
Sothöna Häckade i Dämmet med fem par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.
Tofsvipa Uppskattningsvis sex par etablerade

sig i dämmet. Bon och ungar noterades för fyra par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.
Rödbena Ingen häckning.
Enkelbeckasin Svårinventerad. Fem par markerade revir.
Mindre strandpipare Ingen häckning. Enstaka fåglar sågs.
Skrattmås Ett par häckade i södra delen. Det är första gången sedan restaureringen 2004.
Smådopping Ett par häckade troligen.
Rörhöna Ett par häckade troligen.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö dämmet 2007–2015.

Arter	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kommentarer 2015
Knölsvan	0	0	0	0	0	0	2	1	Sju ungar
Grågås	8	8	8	6	7	7	5	8	Ca 110 ungar räknades
Kanadagås	5	5	4	4	4	3	3	3	Ungar sågs
Gräsand	8	8	8	7	6	5	5	4	Fyra par med ungar
Kricka	0	1	0	0	0	0	0	3	Tre par med ungar
Skedand	2	3	2	2	1	1	0	0	Enstaka fåglar
Brunand	1	0	0	1	0	0	1	0	Största flocken, ca 200 ex
Snatteband	3	4	1	1	2	2	0	1	Ett par sågs med 8 ungar
Årta	0	2	1	0	0	0	0	1	En unge sågs
Knipa	7	7	7	6	6	6	6	5	Kullar, häckning i parken
Sothöna	8	8	7	6	6	5	5	5	Fem par med ungar
Tofsvipa	7	7	6	6	6	5	6	6	Sex par med ungar
Dammsnäppa	0	0	0	0	0	0	0	0	Ingen observation
Rödbena	1	1	0	1	1	0	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	3	3	4	4	4	4	5	5	Svårinventerad
M. strandpipare	1	1	1	1	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Vattenrall	2	2	2	2	2	2	2	2	Trolig häckning
Fiskmås	1	1	1	1	1	1	1	1	Ett bo på elstolpe
Skrattmås	0	0	0	0	0	0	0	1	En unge noterades
Smådopping	0	0	0	0	0	0	0	1	Trolig häckning
Rörhöna	0	0	0	0	0	0	0	1	Trolig häckning
Summa	57	61	52	48	46	41	41	47	